

DE ENTE ESSENTIAE ET EXISTENTIAE
SLOVNÍČEK K 1. A 2. ARTIKULU

accidit	<i>připadá (jako akcident)</i>	< ad + cadit < cado, -ere <i>padám</i>
accipio, -ere	<i>přijímám</i>	< ad + capere <i>chytat</i>
affirmatio	<i>kladné tvrzení, klad</i>	< ad + firmare <i>upevňovat</i> < firmus <i>pevný</i>
alibi	<i>jinde</i>	
aliquis, aliquid	<i>někdo, něco</i>	
alioquin	<i>jinak (by)</i>	
alius, alia, aliud	<i>jiný, jiná, jiné</i>	
- ad aliud	<i>vztah</i>	< doslova <i>ke jinému</i> , překlad Aristotelova termínu pro kategorii vztahu πρόσ τι
alterum...alterum	<i>jedno...druhé</i>	< alter, -a, -um (<i>ten</i>) <i>druhý</i> .
arguitur	<i>argumentuje se</i>	
aut	<i>nebo</i>	(vylučující)
certus, -a, -um	<i>jistý, -á, -é</i>	
communiter	<i>obecně</i>	< communis, -e <i>společný, obecný</i>
confiteor	<i>vyznávám; mám za to, (že...)</i>	< con + fateor <i>zdám se, jevím se, stavím se (jakým)</i>
consequens, -ntis	<i>důsledek</i>	
- per consequens	<i>v důsledku toho</i>	
constat	<i>platí</i>	< con + stare <i>stát</i>
contingens	<i>nabodilý</i>	
- per contingens	<i>nabodile</i>	
creabilis	<i>stvořitelný</i>	
cum¹ (předložka)	<i>s</i>	
cum² (spojka)	<i>když; protože; ačkoliv</i>	
decipere	<i>klamat</i>	< de + capere <i>chytat</i>
diffinitio, -onis	<i>definice</i>	(středověká alternativa výrazu definitio)
differo, differre	<i>liším se</i>	< dis + fero, ferre <i>nést</i> ; srov. “diference”
distinguo, -i	<i>liším se</i>	< distinguo <i>rozlišuji</i> , srov. “distinkce”
diversificare	<i>rozrůzňovat, činit rozdíl</i>	< diversum facere <i>činit různým</i>
divinus, -a, -um	<i>božský, Boží</i>	
duratio, -onis	<i>trvání</i>	< durus <i>tvrdý, odolný</i>
excellencia	<i>význačnost, výbornost, vynikání, výtečnost</i>	
est de	<i>náleží k</i>	< doslova: <i>je z</i>
fides	<i>víra</i>	
forte	<i>snad</i>	
- nisi forte	<i>leda snad</i>	
genus, -eris	<i>rod</i>	
ideo	<i>proto</i>	< id to + eo <i>tím</i>
igitur	<i>tedy, tudíž</i>	
ille, illa, illud	<i>on(en), ona, ono</i>	(často oslabený význam <i>ten, ta, to</i>)
insunt	<i>jsou obsažena</i>	< in + esse <i>doslova být v</i>
īdem, eadem, idem	<i>tentýž, tatáž, totéž</i>	
ipse, ipsa, ipsum	<i>sám, sama, samo</i>	(zájmeno se často používá jako vztažné <i>on, ona, ono</i> při odkazu na to, o čem byla zmínka)

iste, ista, istud	<i>tenhle, table, tohle</i>	
is, ea, id	<i>ten, ta, to</i>	
instatur	<i>namítá se</i>	< in + stare stát, instare doslova <i>povstávat</i>
licet	<i>ačkoliv</i>	< liceo, ěre <i>být dovolen, licet</i> je <i>dovoleno</i>
mere	<i>pouze</i>	
modus¹	<i>modus</i>	
modus²	<i>způsob</i>	
natura	<i>příroda; přirozenost</i>	< nascor, nasci, natus sum <i>rodím se</i>
- in rerum natura	<i>ve skutečnosti</i>	< res, rei <i>věc; natura, -ae</i> <i>přirozenost</i> natura rerum <i>přirozenost věcí, příroda, realita</i>
neuter, -tra, -trum	<i>ani jeden z obou</i>	(srov. uterque)
nisi	<i>jestliže ne; leč;</i>	
- non... nisi	<i>pouze, leda by</i>	(doslova: <i>není, leč; není, pokud ne</i>)
- nisi forte	<i>leda snad</i>	
notitia	<i>poznání;</i>	< notus
notus	<i>známý</i>	< nosco, noscere <i>poznávám novi</i> <i>poznal jsem = vím</i>
- per se notum	<i>samo o sobě známé, zřejmé samo sebou</i>	
omnino	<i>zcela, úplně</i>	< omnis, -e <i>všechen</i>
ordo, -inis	<i>řád</i>	
oritur	<i>vzniká, povstává</i>	< orior, -iri <i>povstávám</i> , deponentní sloveso
patet	<i>je zřejmé, je jasné</i>	< srov. "patent", listina, již se něco dává na vědomí
penitus	<i>úplně, naprosto; vůbec</i>	
pertineo, -ěre	<i>náležet, patřit</i>	< per <i>skrze</i> + teneo <i>držím</i>
prae habeo	<i>mám předem, mám dřív</i>	< prae + habeo
praevenio	<i>předcházím</i>	< prae + venio <i>přicházím</i>
probatur	<i>dokazuje se</i>	< probus <i>řádný, spořádaný</i>
propositio	<i>výrok, tvrzení, propozice</i>	
propositum	<i>předložená věc, tvrzení</i>	< pro + ponere <i>před-kládat</i>
- non est ad propositum	<i>není k věci</i> ("jeden o koze, druhý o voze")	
putare	<i>domnívat se</i>	
quamvis	<i>ačkoliv</i>	< quam + vis doslova <i>jakekoli chceš</i>
quia	<i>že; protože</i>	
quidquid	<i>cokoliv</i>	
quoad (+acc.)	<i>co do; pokud se týče</i>	
quod¹	<i>že</i>	
quod²	<i>jaké (vztažné zájm.)</i>	< qui, quae, quod <i>jaký, jaké jaké</i>
quomodo	<i>jak</i>	< quo+modo <i>jakým způsobem</i>
remaneo, -ěre	<i>zůstávám, setrvávám</i>	< re + manere <i>zůstávat</i>
sic	<i>tak, takto</i>	
sicut	<i>jako (například)</i>	< sic tak + ut <i>jako</i>
species¹	<i>intencionální obraz</i>	(obraz poznané věci v poznávajícím)
species²	<i>druh</i>	
talis, -e	<i>takový, -á, -é</i>	
tamen	<i>přece, přesto</i>	
tantum	<i>pouze, toliko</i>	< tantus, -a, um <i>tak veliký; tak početný</i>
uterque, utraque, utrumque	<i>každý z obou</i>	(srov. neuter)
vel	<i>nebo; neboli</i>	(většinou nevyklučující, slabší než aut)

DE ENTE ESSENTIÆ ET EXISTENTIÆ

SLOVNÍČEK KE 3. ARTIKULU

actuāliter	<i>aktuálně</i>	< actuālis <i>aktuální</i> < āctus viz to
āctus, -ūs	<i>akt; uskutečnění</i>	< agō, -ere, ēgī, āctum <i>jednám, činím</i> (pův. <i>ženu</i>)
- (in) āctū	<i>v aktu; aktuálně; skutečně</i>	
ante	<i>před</i>	předložka s akusativem
aptus nātus	<i>bezprostředně schopen</i>	< aptus <i>schopný, vhodný; natus</i> <i>narozený; nadaný povahou</i>
autem	<i>však</i>	
causātus, -a, -um	<i>zapríčinněný</i>	< causāre <i>zapríčinit</i> < causa <i>příčina</i>
dēmōnstrō; -āre	<i>dokazovat</i>	< dē + mōnstrō <i>ukazují</i>
finītus	<i>konečný</i>	< finiō <i>končím, obraničuji</i> < finis <i>hranice, konec</i>
fuisset	<i>býval(a) by byl(a)</i>	konj. plusqp. od esse
fundamentum	<i>základ, fundament</i>	< fundō viz to
fundō, -āre	<i>zakládám</i>	
- fundātur	<i>zakládá se</i>	
hīc	<i>zde</i>	(neplést s hīc <i>tento</i>)
immō	<i>ba dokonce; ba naopak</i>	
īnfinītus	<i>nekonečný</i>	viz finītus
largior, -īrī	<i>rozšiřovat, rozbojňovat</i>	deponentní sloveso (pasivní tvar má aktivní význam)
necessāriō	<i>nutně</i>	
nūllātenus	<i>nikterak; na žádný způsob</i>	< nūllus <i>žádný</i>
numquam	<i>nikdy</i>	
omnis, -e	<i>všechen, každý</i>	
patuit (perf.)	<i>ukázalo se</i>	perfektum od pateō, patēre, patuī
perfectiō, -ōnis	<i>dokonalost</i>	< perficiō <i>dokončuji, završuji</i> < per + faciō <i>dělám</i>
postea	<i>potom, později</i>	
potentia	<i>potence; možnost</i>	< potēns <i>mohoucí</i> < posse <i>moci</i> < potis esse <i>být s to</i>
- potentia obiectīva	<i>objektivní potence; objektivní možnost</i>	
potentiāliter	<i>potenciálně</i>	< potentia
præfuit	<i>byl(a) předtím</i>	< perfektum od præ-esse <i>být před, preexistovat</i>
præsuppōnō	<i>(předem) předpokládám</i>	< præ + suppōnō <i>předpokládám</i> < sub + pōnō <i>kladu</i>
quandō	<i>(ně)kdy</i>	
- nec quandō	<i>nikdy</i>	< doslova <i>ani někdy</i>
quantus, -a, -um;	<i>jak veliký</i>	srov. tantus
quī, quæ, quod	<i>kteřý, kteřá, kteřé</i>	vztažné (i tázací) zájmeno
saltem	<i>aspoň</i>	
sermō, -ōnis	<i>řeč</i>	
sequestrātus	<i>oddělený, izolovaný</i>	
- hic sit sermō	<i>zde chceme říci, zde se miní</i>	
sīc	<i>tak</i>	
simpliciter	<i>naprosto</i>	< simplēx, -icis <i>jednoduchý</i>
sine	<i>bez</i>	předložka s ablativem
sōlus, -a, -um	<i>(samo)jediný, sám; pouze</i>	gen. sōlius ; dat. sōlī (zájmenné sklonění)
tam...quam	<i>jak...tak</i>	
tantus, -a, -um	<i>tak veliký</i>	srov. quantus

DE ENTE ESSENTIÆ ET EXISTENTIÆ
SLOVNÍČEK KE 4. ARTIKULU

aliquis, aliquod	<i>nějaký</i>	gen. alicuius , dat. alicuī
alius, alia, aliud	<i>jíný</i>	gen. alterius , dat. alterī
assumō, -ere	<i>přijímat (jako předpokad)</i>	< ad + sumō <i>beru</i>
circumscrībō, -ere	<i>odblížit od; „dávám do závorky“</i>	< circum <i>okolo</i> + scrībō <i>píšu</i>
- circumscriptus	<i>vyloučeny; „uzávorkovaný“; ponechaný stranou</i>	
- circumscriptō	<i>bez obledu na; s vyloučením</i>	(ablativ absolutní od circumscriptus, -a, -um)
cōincidō, -ere	<i>spadám v jedno</i>	< con + in + cadō <i>padám</i>
commūniter	<i>všeobecně</i>	< commūnis <i>společný; všeobecný</i>
dīversus, -a, -um	<i>rozličný; různý</i>	< dis + versus part. perf. pass. od vertō <i>obracím se</i>
ex nātūrā reī	<i>po věcné stránce</i>	doslova <i>z povahy věci</i>
extrēma, -ōrum	<i>krajní prvky, extrémny</i>	
- extrēma contradictiōnis	<i>členy kontradikce; kontradiktorní opaky</i>	
formāliter	<i>formálně</i>	
habēō, -ēre	<i>mám</i>	
- sē habet	<i>má se</i>	(středověký, neklasický obrat)
- sē habet in plūs	<i>má větší rozsah</i>	doslova: <i>má se na větší způsob</i>
prīmum princīpium	<i>první princip = princip sporu</i>	
propriē	<i>ve vlastním smyslu;</i>	< proprius, -a, -um <i>vlastní</i>
quodcumque	<i>cokoliv (cokoliv, co...)</i>	gen. cuiuscumque ; dat. cuicumque atd.
quandō	<i>(ně)kdy; když</i>	
quandōcumque	<i>kdykoliv; vždy, když</i>	quandō <i>kdy</i> + cumque <i>-koliv</i>
rātiō, -ōnis	<i>zde: důvod</i>	(též: <i>charakter; povaha; pojem; pojmový obsah, poměr</i>)
reāliter	<i>reálně</i>	< reālis <i>reálný</i> < rēs <i>věc</i>
secundum	<i>podle; co do; vzhledem k</i>	(předložka s akusativem)
spēciēs, -ēī	<i>druh</i>	
ubi	<i>kde; tam, kde</i>	
uterque, utraque, utrumque	<i>každý z obou</i>	gen. utriusque ; dat. utrique
ūtor, ūtī, ūsus sum	<i>užívám</i>	deponentní sloveso (vazba s ablativem)

DE ENTE ESSENTIÆ ET EXISTENTIÆ
SLOVNÍČEK K 5. ARTIKULU

adhūc	<i>přesto; doposud; navíc</i>	
artista, -ae	<i>profesor na fakultě svobodných umění (na rozdíl od teologa)</i>	
aut...aut	<i>bud...anebo</i>	
acquirō	<i>získávám</i>	< ad + quaero hledám; žádám
cadunt	<i>spadají</i>	< cadō, -ere padat
commūnis	<i>společný</i>	
contineor, -ērī	<i>jsem obsažen</i>	< con + teneor jsem držen
corporālis, -e	<i>tělesný</i>	< corpus, -oris tělo; těleso
dēclarō, āre	<i>objasňuji, stanovuji</i>	
dēmōnstratīvus	<i>demonstrativní, průkazný</i>	
discrētus	<i>diskrétní, nespojitý</i>	< dis + crētus < crēscō, -ere rostu
distō, āre	<i>jsem vzdálen; odlišuji se</i>	< dis + stō stojím
dīvidēns, -ntis	<i>rozdělující; rozlišující</i>	part. préz. akt. od dīvidō, -ere dělit
dīvisīvus	<i>dělicí, rozlišovací</i>	
dīvisus, -a, um	<i>dělený</i>	part. perf. pass. od dīvidō, -ere dělit
dō, dāre, dēdī, dātum	<i>dávám</i>	
- non est dare	<i>není možné udat; není důvod udávat</i>	
ēns ratiōnis	<i>pomyslné jsoucno</i>	
īnferior, -ius	<i>nižší</i>	
faciō	<i>dělám, činím</i>	
frustrā	<i>zbytečně; navíc; marně</i>	
- nōn facit ad prōpositum	<i>netýká se tobo, co se tvrdí, nemá co dělat s naší tezí</i>	
fuga, -ae	<i>útěk; zde: výtáčka</i>	
īncorruptībilis	<i>neporušitelný; neschopný zániku</i>	< corrumpō kazím; ničím
īntentum	<i>zamýšlené, "co jsme chtěli"</i>	< part. perf. pass. od īntendō, -ere zamýšlím < in + tendō směřuji
nunc	<i>nyní</i>	
potuit	<i>mohl</i>	perf. od possum mohu < potis sum jsem schopen
prius	<i>dříve</i>	
prōhibitum	<i>zapovězené, zakázané (zde: nemožné, nestvořitelné)</i>	< prō + habeō mám
pūrus, -a, -um	<i>čirý</i>	
putā	<i>(vezměmě) například</i>	doslova: mysli (si) < putō, -āre mít za (to); myslet si,
quam	<i>než</i>	
regula, -ae	<i>pravidlo</i>	
sollers, -rtis	<i>myslitel</i>	
spēciēs spēciālīssīma	<i>nejnižší druh</i>	
superior, -ius	<i>vyšší</i>	
terminō, -āre	<i>být termínem, zakončovat, směřovat ke konci</i>	
- terminat prōpositum	<i>vede k tomu, co tvrdíme</i>	
trāscendēns, -ntis	<i>transcendentální</i>	tj. (rys) vlastní všem jsoucnum
- ūnitās trāscendentis	<i>jednota co do transcendentálních rysů</i>	
utrōbīque	<i>na obou místech; v obojím případě</i>	
via	<i>cesta; způsob (zde: důkaz)</i>	